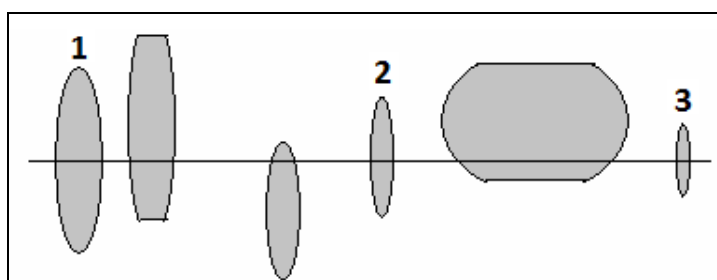

ЦЕНТРИРАНА ОПТИЧНА СИСТЕМА

1. Центрирана оптична система

Оптичната система представлява съвкупност от отразяващи и пречупващи повърхности, отделени една от друга с оптически еднородни среди. Обикновено тези повърхности са сферични или плоски.

Оптичната система, образувана от сферични (и плоски) повърхнини се нарича **централна**, ако центровете на всички повърхнини лежат на една права. Тази права се нарича главна оптична ос на системата. Централната оптична система се нарича още **коаксиална**.

2. Кардинални точки и кардинални равнини

а) В пространството съществува точка F , лежача на оптичната ос, такава, че излезлите от нея лъчи след преминаване през оптичната система стават успоредни на оптичната ос.

Тази точка е **преден или първи фокус** на системата, а минаващата през нея равнина перпендикулярна на оптичната ос се нарича **предна или първа фокална равнина** Q . Първата фокална равнина е спрегната с безкрайно отдалечена равнина в положителна посока.

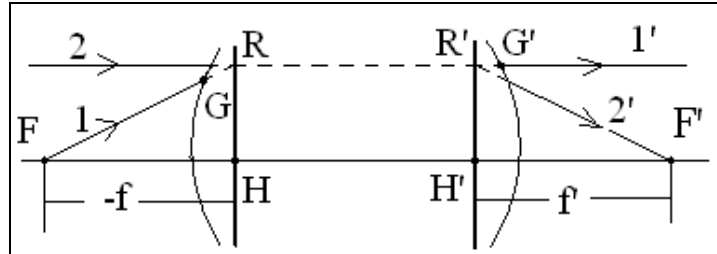

б) Ако на системата пада успореден сноп лъчи, то след преминаване през нея те ще се пресекат в една точка F' на системата, наречена **заден или втори фокус** на системата, а равнината перпендикулярна оптичната ос и минаваща през F' – **задна или втора фокална равнина** Q' .

Втората фокална равнина е спрегната с безкрайно отдалечена равнина в отрицателна посока.

в) Разглеждаме централна оптична система с фокуси F' и F .

- Лъчът 1 изхожда от F , попада в оптичната система в т. G и излиза от нея в т. G' . Понеже F е фокус, лъчът след излизане остава успореден на оптичната ос на системата (лъч $1'$). Продълженията на 1 и $1'$ се пресичат в т. R .
- Лъчът 2 е успореден на оптичната ос на системата, след излизане от нея преминава през т. F' . Продължението на 2 и $2'$ се пресичат в т. R' .

Два лъча, които преминават през т. R след това се пресичат и в т. R' . Тъй като два лъча са достатъчни за построяване на образ на точка, то точките R и R' са спрегнати.

Равнините RH и $R'H'$ са също спрегнати равнини и понеже $RH=R'H'$, увеличението в дадените равнини е $\beta=+1$. Тези равнини се наричат **главни равнини**, а пресечните им точки с оптичната ос – **главни точки H и H'** .

Фокалните и главните равнини се наричат кардинални равнини на оптичната система.

Главните точки и фокусите се наричат кардинални точки.

Главните равнини и точки могат да се намират:

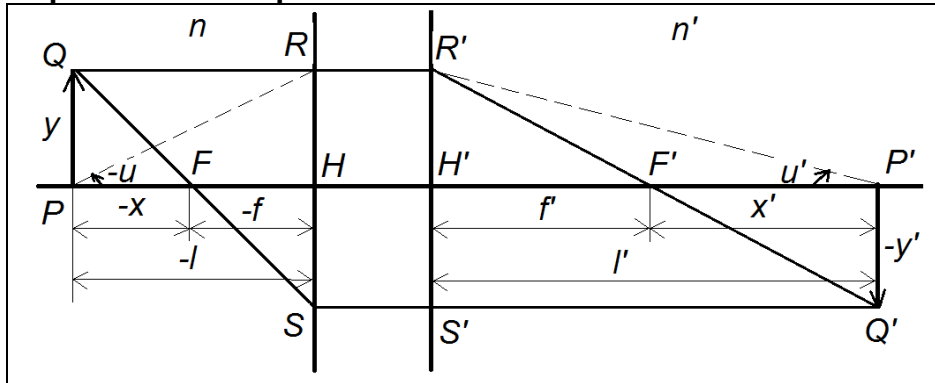
- 1) двете вън от системата
- 2) двете вътре в системата
- 3) едната вън, другата вътре
- 4) вън от една и съща страна

Разстоянието HF между първата главна равнина и първия фокус е **първо фокусно разстояние f** .

Разстоянието $H'F'$ между втората главна равнина и втория фокус е **второ фокусно разстояние f'** .

Разстоянията се отчитат от главните точки до съответните фокуси.

3. Построяване на образи и някои съотношения

Разглеждаме ΔHSF и ΔRSQ :

$$\frac{-f}{-l} = \frac{-y'}{-y'+y} \rightarrow \frac{f}{l} = -\frac{y'}{y-y'} \quad (1)$$

Аналогично (от $\Delta H'R'F'$ и $\Delta R'S'Q'$): $\frac{f'}{l'} = \frac{y}{y-y'}$ (2)

От двете ур. (1, 2), чрез почленно събиране получаваме:

$$\frac{f}{l} + \frac{f'}{l'} = 1 \quad (3)$$

И чрез почленно делене на ур. (1, 2): $\frac{f}{f'} = -\frac{ly'}{l'y}$ (4)

Или още поради $\frac{ny}{l} = \frac{n'y'}{l'}$ $\Rightarrow \frac{f}{f'} = -\frac{n}{n'}$ (5)

Величината $\Phi = \frac{n'}{f'} = -\frac{n}{f}$ (6) е оптична сила на системата

Изпълнено е също $xx' = ff'$

Допускаме, че средата е една и съща от двете страни:

1) ако се съдържат четно число отражения, то $n = n'$ - системата е диоптрическа и $\Rightarrow f = -f'$

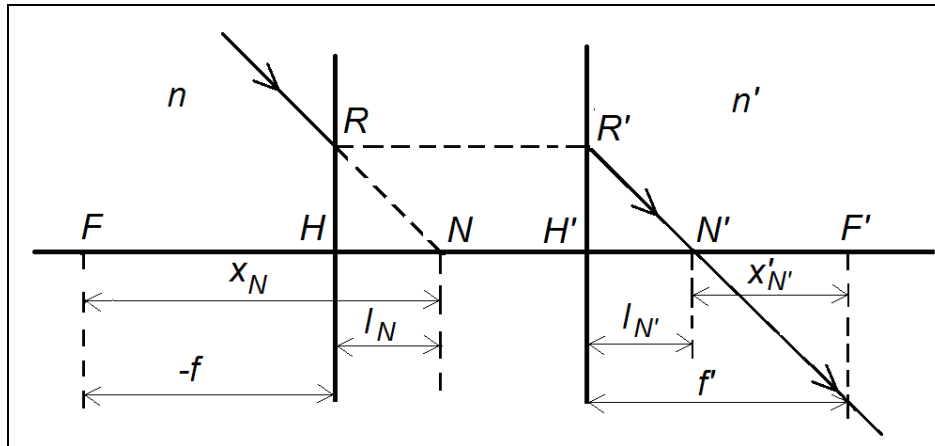
От $\frac{f}{l} + \frac{f'}{l'} = 1 \Rightarrow \frac{f'}{l'} - \frac{f}{l} = 1$ или още $\frac{1}{l'} - \frac{1}{l} = \frac{1}{f'} = -\frac{1}{f}$

2) ако се съдържат нечетен брой отразяващи повърхности, то $n = -n'$ и следователно $f = f' \Rightarrow \frac{1}{l'} + \frac{1}{l} = \frac{1}{f}$ - огледало.

4. Възлови точки

Две спрегнати точки на оптичната ос на системата, за които ъгловото увеличение $\gamma = +1$, се наричат възлови точки.

Произволен лъч, който до попадане в оптичната система е бил насочен в първата възлова точка N , ще излезе от системата успоредно на първоначалната си посока и ще премине през втората възлова точка N' .

$$\text{От (3)} \Rightarrow l_N = l'_{N'} = f + f' \quad (7)$$

$x_N, x'_{N'}$ - разстояния на възловите точки от фокусите F и F'

$$\text{От формулата за ъглово увеличение: } \gamma = \frac{x}{f'} = \frac{f}{x'}$$

$$\text{Следва при } \gamma = +1: x_N = f', x'_{N'} = f \quad (8)$$

Ако средите от двете страни на оптичната система са еднакви, т. е. $n = n'$, от (5) следва, че $\frac{f}{f'} = -1$ и $f = -f'$, а това съгласно (8) значи, че възловите точки съвпадат с главните точки на системата.

Равнините, перпендикулярни към оптичната ос и минаващи през възловите точки, се наричат възлови равнини.

Възловите точки и възловите равнини се отнасят към кардиналните точки и кардиналните равнини.